

Eneken Laasme: "Naised võtavad vaikselt juhtimise üle, sest mehed on väga mugavad. Ehkki naised on muutusteks rohkem valmis, usuvad mehed sagedamini edukasse tulevikku."

Naised väärtustavad haridust rohkem kui mehed

E n e k e n L a a s m e

Kommunikatsiooni ja avalikkussuhete doktorant

Peaaegu igal teisel 40-aastaselt inimesel on keskeriharidus, igal kolmandal kõrgharidus (naistel poolteist korda sagedamini kui meestel). Õppimist peetakse väga tähtsaks. Enamik on rahul sellega, mida nad on haridus- ja tööalasel saavutanud.

Tartu Ülikooli sotsioloogide läbiviidud uuringus "Teed ja rajad" andsid 40-aastased inimesed ülevaate oma haridusteedest. 46%-l vastanuist on keskeri-, lõpetamata kõrg- või rakenduslik kõrgharidus. Kõrgharidusega on 30% vastanuist, kutsekooliharidus on 15% ning üldkeskharidus 10%-l keskealistest. Lõpetamata keskharidusega on vaid 0,2% (maal elavad mehed). Kui meestel on sagedamini kutse- ja keskeriharidus, siis naiste seas domineerib kesk- ja kõrgharidus. Linnaelanike seas on ülekaalus kesk- ja kõrgharidus, maaelanike hulgas aga kutse- ja keskeriharidus.

Naised on omandanud kõrghariduse poolteist korda sagedamini kui mehed. Eesti filoloogia haridusega AS Dimela marketingijuhhi Katrin Tilga sõnul takistas poistel hariduse omandamist Vene sõjaviigi: "Paljudel polnud tugevat iseloomu

ja kõva tahtmist, et jätkata haridusteed, sest õppimise hoog käis selle ajaga maha. Sel ajal abielluti palju nooremalt, paljudel oli ülikooli ajal pere ning poisid tahtsid kiiresti raha minna teenima, et osta endale auto."

Kõrgharidusega spetsialistide seas on kõige rohkem õpetajaid, arste, IT-spetsialiste, agronoome ja zootehnikuid. Keskharidusega spetsialistide seas medõdesid, raamatupidajaid, sekretäre, õpetajaid, lasteaiakasvatajaid, elektrotehnikuid ja mehaanikuid; ametnikest administraatoreid ja laomestnikke, teenindajatest müüjaid ja kokkasid, oskustöölised kondiitrid, elektrikuid, autoremondilukkseppi, tislereid ja laia profiiliga traktoriste-masiniste, lihttöölised koristajaid ja lihttöölisi.

12% vastanuist on oma haridusega rahul ning usub, et nende haridustee on

läinud paremini kui eakaaslastel. 61% arvab aga, et neil on läinud pigem paremini. Seevastu 2% usub, et nende hariduskäik on läinud halvemini kui teistel omaealistel. Oma haridusega on naised ja mehed võrdsest rahul, seejuures enamik naistest rõhutab, et neile meeldib õppida, ennast arendada ning kutsealasel täiendada.

Katrin Tilk: "Mina sain ülikoolist küll väga hea humanitaarse baashariduse, mille peal ma senini päris palju elan, sest omandasin nii filosoofia, maailmakirjanduse kui ka maailmaajaloo algtoed. Need teadmised on olnud mulle abiks 11 aastat kliendilehte toimetades. Kõige rohkem tunnen ma aga puudust, et ülikooli ajal ei olnud võimalik maailma avastada, õppida ja töötada välisriikides, ning seetõttu on meie põlvkond ka võõrkeeltega hädas. Ma oleksin olnud

kohe esimene, kes oleks seda võimalust kasutanud. Nüüd saavad aga välismaale minekut lubada kõik, kes tahavad.”

Enn Mõttus, Väike-Munamäe detailplaneeringu eestvedaja ja turismiettevõtluse kavandaja: “Mina õppisin omal ajal elektrikuks-lukksepaks, sest mingi eriala oli ju vaja omandada. Ma ei ole seda kordagi kahetsenud, et just nii toimisin, kuid praegusel ajajärgul ma niimoodi enam ei teeks. Tänapäeval on hoopis paremad väljavaated ning võimalused.”

Meestega võrreldes väärtustavad naised siiski tunduvalt rohkem haridust ja täiendusõpet. Katrin Tilk: “Mehed arvavad, et on jube targad ning kuna targemaid kui nemad pole, siis miks minna kedagi kuulama. Tegelikult on aga tublisid ja tragisid mehi vähe. Sellele vaatamata eelistatakse töökohtades mehi, samas ei saa kõik kõrgharidusega naised töötada väga headel töökohtadel, sest kohti lihtsalt napib.”

Ometi ei ole naiste võimalused nii piiratud, sest tänapäeval töötavad naised järjest enam juhtival positsioonil, kuigi juhiks on õppinud vaid 2%. Kuid see ei ole saanud takistuseks, sest juhi eriala on naiste seas muutunud järjest populaarsemaks. Enn Mõttus: “Naised võtavad vaikselt juhtimise üle, sest väga lühidalt ja kokkuvõtvalt öeldes on mehed väga mugavad. Meeste massiline allakäik on juba alanud ja miski ei liiguta neid nende mugavusetsoonist. Võib-olla uus põlvkond suudab enese jaoks õigete väärtushinnangute õigesse järjekorda püstitamisel teha revolutsiooni, kuid minuealised mehed on enamjaolt “eelse päeva mehed”.”

Siiski on 40-aastaste meeste seas neid, kes kavatsevad hakata oma äri ajama, olenemata sellest, kas nad on ettevõtlust õppinud või mitte. Ettevõtlust peavad keskealised eeskätt meeste pärusmaaks – naistega võrreldes ilmneb see kavatsus meeste puhul kolm korda sagedamini. Naised riski võtta ei taha või ei julge.

Seevastu ollakse ühisel seisukohal hariduse omandamise suhtes. Head haridust peab väga tähtsaks 70% vastanuist, vähetähtis on see vaid 3% jaoks. Naised hindavad head haridust kõrgemalt kui mehed. Õppimist peab väga

tähtsaks 62% vastanuist, 34% jaoks on see üsna tähtis, 1% peab õppimist tähtsusetuks. Õppida meeldib väga 31%-le 40-aastastest, kuid 7%-le vastanustest pigem ei meeldi õppida ning 1%-le ei meeldi õppimine üldse. Meestele pole õppimine nii tähtis kui naistele. Enn Mõttus: “Loomulikult arvan ma, et selleks, et olla edukas, peab inimene end pidevalt täiendama, kas või ainult oma teadmistes edasi arenema. Kuna elu meie ümber muutub kiiresti, peab ajaga oskama sammu pidada, muidu oled lihtsalt kadunud mees. Lihttöölisena mõnel ametikohal ei ole see ehk nii tuntav, aga ega sealgi täiendus- või ümberõppeta edukana püsi.”

Õppimine – edukuse üks kriteeriume

34% vastanuile meeldib väga ennast täiendada, 5%-le pigem ei meeldi ning 1%-le ei meeldi üldse. Meestele meeldib naistega võrreldes enesetäiendamine vähem. “Kuid just enesetäiendamine aitab püsida pädeva ja konkurentsivõimelisena ning seetõttu naised püüavadki rohkem,” tõdeb Elva Linnavalitsuse avalike suhete ajakirjandusharidusega juht Eeva Kumberg.

Kuigi vastanute seas on neid, kes ei hinda haridust, õppimist ega enesetäiendamist, on üldine tendents, et 40-aastased naised väärtustavad nii head haridust, õppimist kui ka enesetäiendamist tunduvalt kõrgemalt kui sama vanad mehed.

Katrin Tilk: “Kuna lapsed on nüüdseks suured, on naistel rohkem aega oma võimaluste üle järele mõelda ning minna end täiendama, mida väikeste laste kõrvalt teha ei saanud. Mul on kodus 11-aastane tütar, kes muutub päevast päeva iseseisvamaks, ning seetõttu on mul nüüd ka rohkem võimalusi ja aega enda jaoks.” Eeva Kumbergi laps on viieaastane: “Olen huvitavas olukorras, sest ühelt poolt pean emana vastutama väikese lapse stabiilse, turvalise ja tervikliku kujunemise eest, teiselt poolt on minus aga sisemine valmisolek uuteks väljakutseteks nii töö kui ka enesetäienduse alal. Seetõttu tajun hästi ühelt poolt eakaaslaste vabanemist, sest enamikul on lapsed juba teismelised, teisalt aga lapse kasvamisega seotud vastutust ja valikute mõningast piiratud.”

Täienduskoolitusest

Enamik keskealisi naisi on seisukohal, et täienduskoolitused on olulised. Viimase kuue aasta jooksul on läbitud keskmiselt kolm koolitust. Seejuures käivad linnanaised poole sagedamini täiendusõppet kui maanaised ning õppima minnakse eelkõige enda, mitte tööandja soovil.

Lähiajal kavatseb enda haridust täiendada ja kvalifikatsiooni tõsta 11% vastanuist ning 31% usub, et see tõenäosus on päris suur. Viieandik 40-aastastest ei kavatse enam õppima minna. Naised ja linnainimesed plaanivad õppimaminekut sagedamini kui mehed ja maainimesed. Pea pooled naistest kavatsevad lähiajal minna täienduskoolitusele, et tõsta oma kvalifikatsiooni. Täiendusõppet käivad naised tunduvalt sagedamini kui mehed.

Põhiosa vastanuist jagab seisukohta, et töökoha puhul on üks oluline kriteerium võimaldada pidevat enesetäiendamist ning erialaste teadmiste ja oskuste omandamist. Pille Sūgis, majandusteaduskonnas raamatupidamise eriala lõpetanud Nõo Vallavalitsuse pearaamatupidaja: “Ennast peab kogu aeg täiendama, sest süsteem on pidevas muutumises. Kuna avaliku sektori raamatupidamine on kogu aeg muutunud, korraldatakse regulaarselt koolitusi ja kursusi, milles olen mitmeid kordi ka ise osalenud.”

Katrin Tilk: “Mina olen käinud paljudel kursustel, sest igast asjast saab mingi teadmise, mõtte, kuid kõik uued teadmised on ikkagi seotud aastate jooksul omandatud teadmiste ja oskustega. Sellist koolitust pole olnud, et hakkaks nüüd midagi teisiti tegema. Veterinaariavaldkonnas, kus töötan, on ka võimalused piiratud, on kindlad kliendid ja kindel kaup. See ala on väike ja valdkond spetsiifiline.”

Enn Mõttus: “Ka mina olen end viimasel ajal püüdnud koolitada lühikursuste ja koolitusseminaride abil turismi ettevõtluse alal, kuna soovin läbi lüüa väikeettevõtluses.”

Alates 1998. aastast on 40-aastane inimene käinud keskmiselt kolmel kursusel või täienduskoolitusel. On nii neid, kes ei ole seda kordagi teinud, kui ka neid, kel 60 kursust seljataga.

Kõige rohkem kursusi on läbinud maanaised – kuni 60. Mehed on käinud kuni 30 kursusel. Linnainimesed käivad õppimas sagedamini kui maainimesed.

Kõige rohkem käiakse erialakoolitustel ja täiendusõppel. Sellele järgnevad võõrkeelte, arvuti-, juhtimis-, rahandus- ja finantskursused. Lisaks on õpitud raamatupidamist, autojuhtimist, pedagoogikat, psühholoogiat, meditsiini, majapidamist, tervishoidu ja tööhutust, töökeskkonna eest vastutamist, tantsimist, päästmist, veterinaariat ja puuskulptuuride tegemist. 55% vastanuist on kursustele läinud enda soovil, 43% tööandja ettepanekul ning 2% kellegi teise algatusel.

Võõrkeeleoskusest

Suur osa 40-aastastest peab oluliseks võõrkeelte omandamist. Vastanutest 96% valdab eesti keelt, 1% mitte. Maainimeste seas pole selliseid, kes eesti keelt ei valdaks. Vene keelt valdab 43%, suhtleb, aga ei oska kirjutada, 46%, suhtleb raskustega 9%, saab aru, aga ei suuda suhelda, 2%, ei valda üldse 1%. Mehed ja linnainimesed valdavad vene keelt sagedamini. Maal ei oska 1% vene keelt üldse. Inglise keelt valdab 15%, suhtleb, aga ei oska kirjutada, 21%, raskustega suhtleb 22%, aru saab, aga ei suuda suhelda, 18%, ei valda üldse 24%. Linnas valdab, võrreldes maaga, vabalt inglise keelt üle kolme korra rohkem inimesi; maal, võrreldes linnaga, ei valda inglise keelt üldse üle kahe korra rohkem inimesi.

Saksa keelt valdab 3%, suhtleb, aga ei valda kirjalikult, 6%, suudab raskustega suhelda 15%, saab aru, aga ei oska suhelda, 17%, 58% ei valda üldse. Soome keelt valdab 6%, 18% oskab suhelda, aga ei valda kirjalikult, 17% suudab raskustega suhelda, 19% saab aru, aga ei oska suhelda, 41% ei valda üldse. Mehed ja linnainimesed räägivad soome keelt sagedamini.

Neist, kes oskavad ka teisi võõrkeeli, suudab 31% suhelda rootsi keeles, 28% prantsuse, 7% hispaania, 6% võru, ruomeenia ja poola, 4% itaalia, läti ja ungari, 2% esperanto, ukraina, taani ja armeenia ning 1% norra ja leedu keeles. Naised ja linnainimesed räägivad võõrkeeli paremini kui mehed ja maainimesed.

Tulevik – muutused ja väljakutsed

Enamik 40-aastastest on rahul sellega, mida nad on haridus- ja tööalaselt saavutanud. Suuri muutusi näeb oma elus ette vaid 6% naistest; 15% jaoks olulised muutused juba toimuvad. Pooled 40-aastastest naistest usuvad, et nende elus on näha vaid mõningaid väikseid muutusi. Meestest usub aga ainult iga kolmas, et elus hakkab toimuma mõningaid muudatusi ning silmapiiril on uued väljakutsed. Seega on naised muudatusteks rohkem valmis kui mehed. Naised on vastuvõtlikumad uutele väljakutsetele ning avatumad muutustele.

Eeva Kumberg: “Mina näen küll uusi väljakutseid, kuidas muidu saakski.” Pille Sūgis: “Kuid iial ei tea, millal need võivad tulla, sest elu on täis ootamatusi.” Katrin Tiik: “Minu meelest on hästi mugav, kui elus ei juhtu suuri muudatusi. Mõnikord olen mõelnud, et tahan liiga vähe, võiks rohkem tahta, kuid minu meelest inimesed piitsutavad ennast liiga palju, tahtes seda ja teist. Soovid on liiga suured ning nii kaob ära olemise hetk. Nii ongi inimesed tühjad ja tüdinunud igapäevasest rahmeldamisest. Kuid sellele vaatamata usun ma, et minu elus tuleb veel uusi väljakutseid ning seda just siis, kui ise saad küpseks ja oled selleks valmis.”

Katrin Tilga sõnul hakkavad 40-aastaselt naised end taas vabana tundma, sest lapsed on suuremad ja seega võimalusi rohkem: “Ma olen 15 aastat suhteliselt samu asju teinud, kuid nüüd tunnen, et võiksin midagi muud teha. Naised mõtleavad sagedamini, mis on elu mõte ja mida nad kogunud on. See, et nad on muutusteks valmis, näitab, et nad ei ole rahul sellega, mis neil on. Nad on kurnatud ja kulunud ning neil ei ole jõudu uskuda edukasse tulevikku. Mehed on aga stabiilsemad ja optimistlikumad.”

Ka Eeva Kumbergi arvates on 40. eluaasta teatud mõttes pöördepunkt: “Lapsed on selleks ajaks enamjaolt iseseisvamad ja suuremad ning see lisab omajagu vabadust. See omakorda lisab valmisolekut teha uusi ja paremaid valikuid ja kanda sellega seotud vastutust.”

Kuigi naised ootavad ja loodavad uutele võimalustele ja väljakutsetele, on nad oma senistele haridus- ja tööalas-

tele saavutustele vaatamata tuleviku suhtes skeptilisemad kui samaealised mehed. Naised on muutusteks küll rohkem valmis, kuid mehed usuvad edukasse tulevikku sagedamini. Ainult 2% naistest on veendunud, et nende tulevik on igati edukas; kolmveerand usub pigem edukasse tulevikku; ülejäänud arvavad, et tulevik pigem ei ole edukas.

Võrreldes 40-aastaseid naisi ja mehi, tuleb tõdeda, et mehed on optimistlikumad, eluga rohkem rahul ning arvavad, et neil läheb tulevikus veelgi paremini, sest neil on rohkem võimalusi kui eakaaslastel. Naised on aga skeptilisemad ja rahulolematumad, arvavad, et neil on vähem võimalusi, ega usu paremasse tulevikku. Eeva Kumberg: “Tõenäoliselt on selline suhtumine iseloomulik just 40-aastaste naiste põlvkonnale ning on tulnud meie vastuolulisest rännust bla-seerunud komsomolinoortest juhtivateks sõltumatu Eesti rajajateks ning edukateks eraettevõtjateks. Paistab, et meie põlvkond kannab läbi ja lõhki seni ni käibel olnud ning levinud arhetüüpeid arusaamu ja hoiakuid võiduka lõpuni.”

Maailma tähendus on 40-aastaste põlvkonnal hoopis teistsugune kui 30-aastastel. Katrin Tiik: “Praegu on noored palju individualistlikumad, enesekesksemad ja enesekindlamad, nad ei mõtle sellele, mida teised arvavad. Nad julgevad olla palju erilisemad, meile aga kõike ei lubatud. Kasvatuse oli teistsugune ning see on jätnud jälje ka 40-aastaste naiste hoiakutesse.”